

Дослідник міжнародного права Я. Буздуган відмічає «прагнення ООН заохотити держави враховувати волонтерство в національних стратегіях соціально-економічного розвитку, знайти і зняти в своїй законодавстві усі бар'єри, які прямо або побічно заважають людям вести волонтерську діяльність, послабити податковий прес, що ставить волонтера в невідповідне становище», тому ООН закликала світову спільноту надати волонтерам правовий статус і незалежний соціальний захист [1].

Отже, волонтерська діяльність набула нової якості за часів збройної агресії. По-перше, вона стала вираженням високого морального духу громадян, по-друге, охопила широкі верстви населення, незалежно від матеріальних статків, віку, релігійних переконань. Значна частина свідомих громадян здійснювала волонтерські дії. З початком російсько-української війни саме волонтери відіграли ключову роль у стримуванні агресії: і як воїни-добровольці, і як постачальники всього необхідного армії, напіврозваленій і небезпечно скороченій.

Висновок. Волонтерська діяльність позитивно впливає на покращення якості життя людей, їх особистого розвитку, вчить допомагати іншим людям, які потребують допомоги. Крім того, волонтерство сприяє побудові справедливого, мирного та громадянського суспільства.

Список бібліографічних посилань

1. Буздуган Я. Еволюція світового волонтерського руху. *Віче*. 2013. № 13. URL: <http://www.viche.info/journal/3716>.
2. Зверєва І. Волонтерський рух: досвід, проблеми, перспективи: робочі матеріали семінару. — К., 24—30 жовт. — 2000 р.
3. Про волонтерську діяльність: Закон України № 3236-VI від 19 квіт. 2011 р. URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17.
4. Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні: указ Президента України № 68/2016 від 26 лютого 2016 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/682016-19805>.
5. Міжнародна Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
6. Загальна Декларація прав людини від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
7. Загальна декларація волонтерів, прийнята на XI конгресі Міжнародної асоціації волонтерів. Права людини: навч. посіб. — К.: Просвіта, 2002. — С. 67—80.
8. Загальна декларація про Волонтерську діяльність : прийнята на 11-му Конгресі Міжнародної Асоціації Волонтерів — Париж, 14 вересня 1990 року.

Одержано 29.10.2023

УДК 811.161.2:[378.6.091.212:351.74](477)

Наталія Ігорівна ЄЛЬНІКОВА,

*старший викладач кафедри українознавства факультету № 2
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ПОРУШЕННЯ МОВНИХ НОРМ У ЩОДЕННИКУ ПРАКТИКИ КУРСАНТА-ПРАВООХОРОНЦЯ

Особливості укладання документа як ключової складової діяльності фахівця є однією з провідних напрямків дослідження документної лінгвістики, оскільки тексти документів є важливим практичним інструментом комунікації, що потребують ґрунтовного наукового студіювання. Сучасний розвиток документної лінгвістики визначає актуальність вивчення щоденника практики курсанта-правоохоронця як документа, що

фіксує теоретичні та практичні навички здобувача освіти, а отже, укладання цього документа потребує не лише належного оформлення структури та змісту щоденника, а й дотримання всіх мовних норм сучасної української літературної мови.

Тексти документів стають основою комунікації, оскільки безпосередньо регулюють суспільні та державні дії, що охоплюють усі сфери людського життя. Щоденник практики курсанта-правоохоронця є документом, який фіксує всі вміння та навички, яких набув здобувач освіти під час проходження практики. Єдиного визначення терміна «документ» серед учених не існує, що пояснюється різним тлумаченням цієї дефініції в конкретному контексті. У широкому розумінні термін «документ» як засіб комунікації є матеріальним об'єктом, що фіксує інформацію, зберігає її та транслює в просторово-часовому вимірі на матеріальному носії. Вузьке тлумачення терміна «документ» відображається в специфічних дефініціях різноманітних галузей суспільної діяльності та наукових дисциплін, у якому фіксуються окремі функційні ознаки документа. Науковиця Г. Швецова-Водка подає 8 визначень поняття «документ», із-поміж яких вартує уваги таке: «Документ – це матеріальний об'єкт, що являє собою будь-який запис інформації, що може бути виконаний будь-яким розробленим людиною способом: словесно-писемним, образотворчо-графічним, живописним, нотним, картографічним; записом інформації, призначеним для зчитування електронно-обчислювальною машиною; записом звуку чи зображень, що рухаються» [3, с. 10]. Щоденник практики можна вважати службовим документом, адже, як зауважує С. Кулешов: «службовий документ – це документ, який установа створила або отримала в процесі діяльності, а також зареєструвала його» [2, с. 8]. Отже, щоденник практики курсанта-правоохоронця входить до системи документів.

Документний текст як ключовий компонент документа визначається точністю, уніфікованістю, зв'язністю, логічною конструкцією та смисловою цілісністю. Борко Т. визначає документний текст як «функціонально, змістовно, структурно і нормативно завершену мовну єдність, що є основним комунікативним компонентом документа, скріплену модальністю, яка є похідною від функціонально-нормативних умов документної комунікації і відповідає уніфікованим або стандартизованим правилам» [1, с. 158]. Визначальною вимогою форми й змісту щоденника практики, як і будь-якого іншого документа, є відсутність помилок.

Щорічна перевірка проходження практики курсантами, аналіз документів, які вони подають по закінченню стажування, фіксують частотні порушення у використанні лексичних можливостей у текстах щоденників: часткове застосування всього діапазону синонімічного ряду, складнощі в розмежуванні паронімів й омонімів, некоректне подання багатозначних слів; порушення логічної будови речень, абзацного членування, а також недотримання орфографічних і пунктуаційних норм, що репрезентують рівень мовленнєвої культури автора документа.

Так, на лексико-граматичному рівні порушення мовних норм фіксуємо змішання дієслівних і номінативних форм: *ознайомились з особливостями організації та планування роботи слідчого\дознавача на різних етапах кримінального провадження, відпрацювання навичок складання щоденних планів роботи та плану досудового розслідування та проведення слідчих розшукових дій; виконували технічну роботу з оформлення матеріалів, нумерація аркушів та підшивання їх*. Трапляється також ненормативне вживання прийменників і сполучників, що порушує милозвучність української мови: *ознайомились з порядком застосування криміналістичної техніки (замість із порядком); складання планів з розслідування кримінальних проваджень (замість із розслідування); свідки по справі (замість у справі); ведення Єдиного обліку в органах і підрозділах Національної поліції України заяв та повідомлень (замість і повідомлень); про вчинені кримінальні правопорушення та інші події (замість й інші).*

Серед порушень орфографічних норм у щоденниках практики курсантів-правоохоронців зафіксували такі: *набули навичок складання проекту обвинувального акту (має бути проекту); призначення судово-медичної експертизи (має бути призначення); порядком ведення Єдиного обліку в органах (замість єдиного).*

Стилістичні порушення виявилися в некоректному вживанні слів і словосполучень: *до затримання осіб, що знаходились у розшуку (замість перебували в розшуку); провели ряд міроприємств (замість заходів); на протязі дня були присутніми на допиті (замість упродовж дня); приймали участь у затриманні правопорушника (замість брали участь); у парку імені Шевченко (замість Шевченка); згідно з діючим законодавством (замість із чинним законодавством).*

Недотримання пунктуаційних мовних норм реалізуються в неправильному використанні розділових знаків: *були присутні на допиті чоловіка який вчинив злочин за статтею 309 ККУ (пропущена кома перед сполучним словом який); за фактом зберігання речей заборонених у легальному обігу (пропущена кома перед відокремленим означенням, вираженим дієприкметниковим зворотом заборонених...); вивчали нормативно-правову базу яка регламентує діяльність карного розшуку (пропущена кома перед сполучним словом яка).*

Отже, оформлення практики курсанта-правоохоронця визначає рівень підготовки майбутнього поліцейського в професійній діяльності, поглиблює здобуті теоретичні знання, демонструє набуті практичні навички для розв'язання спеціальних завдань. Щоденник як документ повинен відповідати не лише загальним правилам розташування реквізитів, а й винятковій значущості мовленнєвого оформлення документа загалом, адже текст такого документа є підтвердженням професійної компетенції спеціаліста-правоохоронця.

Список бібліографічних посилань

1. Борко Т. М. Текст і аспекти його розгляду в контексті лінгвістичних основ документознавства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Філологія. 2018. Вип. 33(1). С. 158–160.

2. Кулешов С. Г. Управлінське документознавство: Навчальний посібник. К.: ДАКККіМ. 2003. 62 с.

3. Швецова-Водка Г. М. Типологія документа : навч. посіб. для студентів ін-тів культури. Рівнен. держ. ін-т культури. К. : Кн. Палата України, 1998. 78 с.

Одержано 10.11.2023

УДК 821.161.2.08

Наталія Ігорівна ЄЛЬНІКОВА,

старший викладач кафедри українознавства факультету № 2

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Олександра Володимирівна ІСАЄВА,

курсантка 3 курсу факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ НЕНОРМАТИВНОЇ ЛЕКСИКИ У ТВОРАХ СЕРГІЯ ЖАДАНА

У кожній мові існує лексика, мовні одиниці якої застосовуються в розмовному мовленні з метою згрубілого, ненормативного вираження думки, що по-різному термінологізуються в наукових дослідженнях. Ненормативна лексика сьогодні вживається не лише в побуті, а й і в художніх творах, медіапросторі. Використання в мові художньої літератури позалітературних елементів: соціальних і територіальних діалектизмів,